

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א

רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'

י"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו. - פרשת קרח - תשע"ח

איסור מחלוקת

הגמרא בסנהדרין דף קי. אומרת על הפסוק, ויקם משה וילך אל דתן ואבירם, אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו רב אשי אמר ראוי להצטרע כתיב הכא ביד משה וכתוב התם ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך (דרך אגב יש לבאר את הפסוק שכתוב בו ולא יהיה כקרח וכעדתו עם "כ" ולא כתוב ולא כקרח ועדתו, יתכן שגם איגוד של בעלי מחלוקת אינו איגוד אלא גיבוב של אינטרסים, על כן אין דבר שנקרא קרח ועדתו אלא הוא לבד וגם עדתו עם רצונות אחרים לבד, וביאור זה הוא כעין הפירוש השני המובא בברטנורא על המשנה באבות פ"ה מ"ז שכל מחלוקת שהיא לש"ש סופה להתקיים היינו שרצון החולקים יתקיים משא"כ שאינה לשם שמים, והסיבה היא שהרי כל רצונם מחלוקת אך בתכלית ובאינטרס כולם חלוקים כל אחד ורצונו ובמה יכול רצונם להתקיים, והבן).

ואכן כפשוטו של מקרא האיסור של לא יהיה כקרח הוא שלא יקריבו עוד אש זרה וקטורת זרה, אך מהגמרא רואים שיש איסור לאו במחזיק במחלוקת, והדברים הובאו ברי"ף וברא"ש.

הרמב"ם בספר המצוות (ל"ת סה) באיסור לא תתגודדו כתב, שעל פי פשוטו הוא שלא ישרוט על מת, אך הוסיף שם שאמרו שבכלל לאו זה הוא לעשות חילוק בתי דינים בעיר אחת והוסיף שם שעוד אמרו שהמחזיק במחלוקת עובר על לאו היינו בדרך דרש אך עיקר כוונתם היא להפחיד שמי שעובר על זה וחולקת על הכהונה לא יבלע באדמה אלא ילקה בצרעת, עכת"ד. וכך כתב גם המאירי בסנהדרין, ובמרגניתא טבא על ספר המצוות מבאר שהרמב"ם למד זאת מכך שרב אשי אומר ראוי להצטרע ולא אומר וראוי הרי שאינו מוסיף אלא חולק על רב וס"ל שאין בזה לאו.

אך הרמב"ן בשרש השמיני משיג על הרמב"ם ומצדיק את הבה"ג שכן מנה זאת במנין המצוות כלאו גמור רק שמסקנת דבריו שם שהוא בעיקר איסור לחולקת על הכהונה בלבד. וכשיטתו מבואר גם להדיא בתרגום יונתן.

לעומת זאת שיטת הרבינו יונה בשע"ת ש"ג שהוא איסור לאו על כל מי שמחזיק במחלוקת ומותר לדבר לשה"ר על בעל מחלוקת. ומקור דבר זה הוא בירושלמי פאה פ"א ה"א והובא במג"א סימן קנו סק"ב. רק שהרבינו יונה מוסיף שם עוד, שמי שאינו עומד במחלוקת עם רשעים הרי הוא נענש מפשעיהם, וראיתי באחרונים שיש המעירים כיצד משה ירד לדתן ואבירם על מנת לפייסם שמשם נלמד איסור מחלוקת והא הם רשעים ומצוה להחזיק במחלוקת איתם, אכן זוהי לא קושיה כי משה עשה זאת לברר ענין מחלוקתם וקודם שהוחזקו באופן מוחלט כרשעים ואכן לאחר שהוחלטו כרשעים עמד כנגדם.

וגם הסמ"ג נקט כשיטת הרבינו יונה והדברים הובאו להלכה בספר חפץ חיים לאוין, ואכן בספר שמירת הלשון פט"ו כתב שמי שנשבע להחזיק במחלוקת הרי שבועתו היא לבטל את המצוה, והוא תמה מהגמרא בסנהדרין קט: מה שאון בן פלת אמר לאשתו שהוא מחויב ללכת עם אנשי קרח כי הוא נשבע להם, והרי הוא נשבע לבטל את המצוה, ומתרץ שם ב' תירוצים, א' שלדעתו זה היה אז מצוה, ועוד, שחשש מקרח ואנשיו שיהרגוהו על כך שמפר שבועתו להם. אך לכאורה י"ל דל"ק כלל כיון שהאיסור של ולא יהיה כקרח ניתן רק לאחר שקרח נבלע באדמה אך בזמן שאון פלת נשבע להם עדיין לא היה כאן איסור.

בשאלת דר"א בפרשתינו לומד שיש איסור לעשות מחלוקת מלאו דלא תשנא את אחיך בלבבך ולפי דבריו יתכן דמובן הפלא על החפץ חיים שנקט להלכה שרוב הראשונים למדו כפשוטו את איסור המחלוקת זאת למרות שרוב ראשונים למדו שאינו איסור גמור או שהוא רק על הכהונה. ויתכן שבזה כל הראשונים מודים שיש איסור דאורייתא של מחלוקת המביאה לידי שנאה, רק השאלה היא אם זהו איסור עצמי או משום שמביא לידי שנאה וכנ"ל.

וז"ל היערות דבש ח"ב דרוש ח, שמאי והלל משמע הא זולת דוגמא הלזו אינה לש"ש ואחר כך קאמר שלא לש"ש מחלוקת קרח ועדתו משמע זולת זה הכל לש"ש וקשיא אהדדי, אבל בעו"ה כל מחלוקת תהיה מה שתהיה היצר הרע מפתה ואומר שהיא לשם שמים ולמצוה גדולה להכניע בוגדים ולשבר זרוע רמה וכהנה דברים רבים כללו של דבר אין לך מחלוקת שאין יצר הרע מפתה ואומר שכל הכונה לשם שמים וח"ו לומר על מחלוקת שהיא שלא לש"ש, רק א"כ במה יודע איפוא האמת אם היא באמת לשם שמים או לא, בזאת יודע אי המחולקים ובעלי ריבות זולת הדבר שחלקו בו ומנגדים זה לזה הם אוהבים גמורים בלב ונפש זהו אות שמחלוקתם לשם שמים אבל אם אויבים ונוטרים שנאה זה לזה על ידי מחלוקת זהו שלא לשם שמים ויתיבב השטן בתוכם וזהו הסימן מסרו לנו חכמי משנה איזו היא מחלוקת שהיא לש"ש כי בכל מחלוקת אומרים שהיא לש"ש אמרו כמחלוקת שמאי והלל שאהבו זה את זה וכבדו זה את זה הנאהבים ונעימים זהו אות שמחלוקתם לשם שמים אבל כמחלוקת קרח ועדתו שהיו נוטרים איבה ושנאה וכמעט יסקלוהו למשה וכדומה זוהיא שלא לשם שמים כי למעלה אהבה ואיש אל אחותו וזהו לאות נאמן בכל מחלוקת להבין אם היא לשם שמים או לאו. עכ"ל.

ובס' יסוד יוסף כ' דעדיף להעמיד צלם בהיכל מאשר להחזיק במחלוקת. וז"ל, שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא יורה דעה סימן א, ונא שישמע מעלתו לעצתי ויתן מקום לשלום ואין לך גרוע מהמחלוקת ובזמננו לא שכיח מחלוקת לשם שמים והשטן מרקד ונא מאוד שיעשה שלום. והעושה במרומיו שלום יברך עמו ישראל בשלום.

מפניני הפרשה

ויקח קרח

כל המפרשים ורש"י בראשם התקשו בפירוש המילה "ויקח" האמורה אצל קרח.

והנה הגמ' במס' סנהדרין קי. דורשת חכמת נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלת ואיולת בידה תהרסנה זו אשת קרח.

וידידי הדגול מרבבה אב"י בבורו פארק נ"י הרה"ג ר' גור אריה הרציג שליט"א אמר לי שזה מרומז במילה ויקח קרח, דהא הגמ' דורשת קיחה קיחה משדי עפרון לקידושין, אם כן ויקח קרח, לקח אשה שגרמה לו לכל החורבן שלו עצמו.

ונראה לבאר עוד בזה, דהא לעיל ח,ו כתיב קח את הלויים מתוך בני ישראל, ופי' רש"י קחם בדברים, אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום: והרי שבגלל אותה לקיחה בדברים שבה גילחו ראשם והניפו אותם תנופה, התחיל מעשה קרח כדאיתא במדרש, שקרח בא מגולח לביתו ואשתו לא הכירה אותו וכך שיכנעה אוו שעיקר כוונת משה היתה לבזותו, אבל לכן הוצרכו לקיחה בדברים ושכנוע מיוחד כי נעשה בהם מעשה בזיון כביכול, רק שבזה נעשו שמשים למקום, כך שבכל דבר ניתן לראות ב' צדדים, או כוונה רעה או להיפך מעשה שכביכול בזיון אך לא כך הוא ולהיפך כבוד גדול יש בו כי נעשה שמש למקום, וכנגד דברים אלו שלקח משה את הלויים קרח בא בדברים אחרים להראות שהכל להיפך ח"ו, וזהו ויקח קרח בדברים, כמו ויקח את הלויים. ודו"ק. וזהו מש"כ לקמן בפ"ח פסוק ו, ואני הנה לקחתי את אחיכם הלויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים לה' וכו', לקיחת הלויים היתה כדי שיחברו בין ישראל לה', וזוהי עבודתם וזכותם. אשרי מי שרואה בהקרבת נפשו ועול המצוות שלו כזכות חייו.

ואכן בס' ברכת שמואל סי' א' ביאר ר' ברוך בער בשם מרן הגר"ח מברסק דהדיבור בקידושין אינו רק כדי לגלות רצונו לקידושין אלא שהוא חלק ממעשה קנין הקידושין, והיכן ראינו זאת בפסוק, ומובן לפי דברינו, כי יקח, הקיחה היא דברים, וממילא קיחת האשה חייב להיות עם דברים.

ויתכן לבאר בזה את הפסוק בהושע פי"ד, בענין מצות התשובה, קחו עימכם דברים ושובו אל ה', קיחת עצמכם לשוב אל ה' היא בדברים, כי כל קיחה שייכת בדברים, וכך קח את עצמך בדיבורים לה'. ואכן הדיבור לפני ה' מביא את האדם לדעת תכליתו בעולם ולתפוס את עצמו לשוב אליו.

ובסה"ק קדושת לוי כ' וז"ל, והנה קרח כשראה שאותו הדור לא יכנסו לארץ ישראל, לא היה מאמין בזה שתורת משה יש לה התלבשות גם בעולם העשייה,

וזהו שפרע לו הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה 'ותפתח הארץ את פיה' (טז), (לב), 'הארץ' הוא העולם העשייה, להראות שגם בעולם העשייה יש לה התלבשות תורת משה. וזהו הרמז 'בן יצהר' לשון בהירות, 'בן קהת' לשון אחדות - על שם הפסוק (בראשית מט, י) 'ולו יקהת עמים', 'בן לוי' לשון התחברות - על שם 'הפעם ילוה אישי' (שם כט, לד), לרמז שקרח לא היה מאמין רק בעולם הדיבור שיש לו שלשה בחינות אלו, ולא היה מאמין שגם בעולם העשייה יש התלבשות, אבל באמת שגם בעולם עשייה יש התלבשות, כמאמר הכתוב 'אני ראשון ואני אחרון'. עכ"ל.

וחשבתי לפי דבריו דזהו מה שלא כתוב בן יעקב כי אמר בקהלם לא תחד כבודי, וכפי' רש"י שיעקב אבינו ביקש שלא ליחס את קרח אליו, כי יעקב מרמז על ענוה כדכתיב עקב ענוה יראת ה', וזהו היה בקשת יעקב שלקרח היה הכל חוץ מענוה לכן ליעקב לא היה משתייך יחוסו כי פרש מדרך האבות.

חוץ מזה שכל דרך האבות בנויה על מסורת מאב לבן מרב לתלמיד וקרח רצה לפרוץ מוסכמות ולבטל מסורות, אשר על כן אינו שייך ליעקב שהיה בחיר האבות שהיו מנחילי האמונה ודרך ה', כדכתיב באברהם למען יצוה בניו ובני ביתו אחריו ושמרו דרך ה'.

ויאמר משה אליקרח אתה וכל עדתך היו לפני ה' אתה והם ואהרן מחר: (במדבר פרק טז פסוק טז)

ויש כאן כמה דיוקים, א' מדוע חזר ואמר אתה והם אחרי שאמר אתה וכל עדתך, ב' מדוע אמר אהרן בשני ולא בראשון, ג' מדוע חשב שקרח ישמע לו לעשות קטורת הרי אינו מאמין במשה.

ויעויי' ברמב"ן ובאור החיים. ואכן על הקושי' השלישית כ' המשך חכמה בפסוק יח וז"ל, ולכן לעג ושפך בוז על הר"ן איש לאמור: הלא אתם חושדים את בן עמרם, שזה עשה מלבנו, ואם כן מדוע אתם שומעים לקולו ליקח מחתות להקטיר קטורת כמו שיצוה?! השמיעו לאזניכם מה שאתם מוציאים מפיכם! את משה אתם חושבים לבדאי [חלילה] ולקולו אתם שומעים?! וכיוצא בזה בדברי לעג וליצנות. וזה שאמר "ויקהל עליהם קרח את כל העדה", היינו על הר"ן איש קיהל את כל עדת ישראל, להלעיג עליהם מה שהיו לוקחים הקטורת ועשו כאשר דבר משה וכו'. לכן אמרו: "האיש אחד יחטא" - זה קרח לבדו, והר"ן איש זכו שנעשו מחתותיהם ציפוי למזבח, כי על ידם נתקדש שם שמים. עכ"ל.

אך לענ"ד נראה פירוש פסוק זה כך, משה רבינו היה חכם גדול וכדי שקרח אכן ישתף עימו פעולה הוא בא לקרח ואמר לו הרי אתה רוצה להנהיג, לכן אתה וכל עדתך, היינו אני מכיר בכך שהנך מנהיג עדה, רק שאיננו יודעים איזו עדה

מרוצה ומקובלת לפני ה' ועל זה יש חילוקי דעות בינינו, וברגע שדיבר אל קרח כשוה אליו וכמנהיג עדה נרגעה רוחו של קרח ותאוותו לשררה קיבלה אישור ממשה שהוא אכן מנהיג, ולכן הסכים לקבל ולשמוע את בקשת משה לבירור הענין, וזהו שאמר לו אתה וכל עדתך, היינו אתה מנהיג העדה, היו לפני ה' אתה והם ואהרן מחר. דהיינו מול אהרן שעל כהונתו אתם מערערים, ונפלא. וזה מוסר השכל לכל מי שרוצה שדבריו יתקבלו באזני חבריו, אפי' שאינו צודק מ"מ אם יראה לתת לו כבוד ומקום לדבריו אזי חבריו ישמע אותו. וכן לדור הצעיר המתקשה בדרכי ה' ורוצים לקרבו, זה לא עובד בכח רק בנחת דברי חכמים נשמעים.